

י בניסן תשע"ה

30 במרץ 2014

תיק מס' 75001, ירושלים

פסק דין ביניים - חובות אבודים שהאחריות עליהם שנויה במחלוקת

בעניין שבין

הנתבע

התובעים

בעל עסק לחלפנות כספים

שותפו של בעל העסק לחלפנות הכספים

א. רקע מוסכם ועניינו של הסכסוך

הצדדים הפעילו במשותף עסק לחלפנות כספים ופדיון המחאות החל מפברואר 2013. היוזם היה הנתבע, והמפעיל למעשה היה התובע. באופן כללי, העסק פעל באופן הבא: הלקוחות של העסק היו נותנים המחאה לתאריך מאוחר, ותמורתה היו מקבלים במזומן סכום נמוך יותר. הצדדים שלפנינו היו אמורים לגבות את המחאה במועדה, וההפרש בין הסכומים הוא הרווח של העסק (להלן העמלה). ההשקעה הראשונה בוצעה על ידי הנתבע ושותפים נוספים.

במשך תקופה ארוכה, גייס העסק כספים מול חברה יי שפעלה באופן דומה, אבל ברווח נמוך יותר. העסק הגיש לאותה חברה המחאות (שתמורתן שילם מזומנים ללקוחותיו), וקיבל מן החברה מזומנים. כאמור, העסק שילם לחברת יי עמלות נמוכות ממה ששילמו הלקוחות. על כן, בשלב זה הרווח אמור היה לעמוד על הפער שבין העמלה שגבה העסק דנן מן הלקוחות, לבין העמלה שגבתה יי מן העסק. עם הגשת המחאות לי, בשלב מסוים נדרשה חתימה של ערבות של התובע מס' 1.

בפועל, המחאות של חלק מן הלקוחות לא כובדו. באופן עיקרי, לעניין הסכסוך שלפנינו, לא כובדו המחאות של שני לקוחות – 'פ' ו'מ' – בהיקף של מאות אלפי שקלים.

במהלך התקופה בה היו קשיי תזרים, לוו הצדדים (בלי לקבוע בשלב זה מי לווה) כ-900,000 ₪ ממר ש'. 400,000 ₪ מתוכם נפרעו. כמו כן, בשלב מסוים פנה התובע ללקוחות שנתנו המחאות לעסק, וביקש מהם לפרוע את החוב במזומן ולבטל את המחאות (נציין שיש מחלוקת בין הצדדים מי יזם את הפניה ללקוחות). חלק מן הלקוחות הסכימו לעשות זאת. המחאות היו באותה עת כבר ביד חברת יי. אשר על כן, לקוחות אשר ביטלו את המחאות נתבעים כיום על ידי חברת יי.

בסופו של דבר, אי הפרעון של המחאות בשיעור של מאות אלפי שקלים גרר נפילה של העסק. העסק הפסיק לפעול במאי 2014 לערך.

נותר חוב כלפי פ' של 500,000 ₪ (קרן בתוספת ריביות). כמו כן, חברת יי תובעת את התובע והנתבע עבור המחאות שהם ערבו להם בחתימתם (עם הגשתם לי).

עיקר הטענה של הנתבע היא שהתובע נתן כספים ללקוחות מעבר לסכומים שהורשה לתיתם. הטענה מתייחסת בעיקר לאותם שני לקוחות – 'פ' ו'מ' שבסופו של דבר ההמחאות אותם הגישו, לא כובדו. התובע טוען שהוא אינו אחראי לאותם כספים מן הטעמים שיובהרו להלן בפירוט בטענות הצדדים.

תביעת התובעים היא לשחררם מחובות העסק שמוטלים עליהם, לטענתם בלא כל סיבה. כמו כן, הם תובעים להשיב להם כספים שהשקיעו הם ואימו של התובע. כמו כן, לטענתם, לעסק חובות שונים כלפיהם, בשל העובדה ששילמו כספים שהם הוצאות של העסק. בנוסף, הם דורשים לפרוע חובות לחברים שלהם אשר הללו לעסק וכעת מצפים מהם לפרוע את ההלוואות.

הצדדים חתמו על הסכם בוררות המסמך את בית הדין להכריע בסכסוך. בפני בית הדין התקיימו 4 דיונים. כמו כן, הצדדים הגישו את טענותיהם בכתב. להלן נחזור על תמצית הטענות בלבד.

הצדדים גם הגישו ראיות רבות והביאו עדים לחיזוק טענותיהם. נציין במיוחד את "מסמך פ" שיוזכר בהמשך, ומהווה סיכום הטענות כפי שנשמעו בפני מר פ' שהיה מעורב בעניין גם כמלווה ונושה וגם כאיש אמונם של הצדדים. מר פ' עצמו גם העיד פעמיים בפני בית הדין.

קודם לפריסת הטענות של הצדדים, בית הדין רואה לנכון להביע הסתייגות חריפה מהפעילות העסקית בה עסקו שני הצדדים. התורה אסרה ריבית. היתרי העסקה שתקנו הפוסקים במהלך הדורות, נועדו לאפשר התנהלות עסקית תקינה במסגרת ההלכה, אך הם לא נועדו לסייע לעושק ולניצול מצוקות של אנשים פרטיים ואף לא של אנשי עסקים. ריביות בסדרי גודל של 8% לחודש הן עוול נוראי, עם היתר או בלעדיו. וכבר אמרו חכמים ונפסק הדבר להלכה בשו"ע (יו"ד קס, ב): "כל הנותן הלוואה בריבית – נכסיו מתמוטטים וכאילו כפר ביציאת מצרים ובאלוהי ישראל".

ב. תמצית טענות התובעים ותביעותיהם

1. התובע היה שכיר של הנתבע, ולא היה שותף בעסק. ממילא אין לו אחריות אישית על חובות של העסק והוא זכאי למשכורת על עבודתו גם בזמן הפסדים.
2. כאשר העסק נקלע לקשיים הנתבע ניצל את הלחץ הנפשי בו היה שרוי התובע מחשש שמא יחזור להיות מובטל, וגרם לו להסתבך ולקחת על עצמו התחייבויות של העסק ולשקוע בחובות כבדים.
3. הנתבע יצר מצג שווא כאילו הוא שולט במצב וגרר את התובע לחובות כבדים בו הוא שקוע כעת.
4. ישנם תיקים שנפתחו על ידי חברת י" בהוצל"פ כנגד התובע, בהיקף של 280,400 ₪. בנוסף, עוקלו כספי הפנסיה שלו בשיעור של 59,805 ₪. הנתבע הודה כי הוא חב בתשלום סכומים אלו ובכלל החובות כלפי י".

5. בנוסף, ישנן תביעות של חברת י' כנגד לקוחות של העסק, אשר תובעים את הכספים מהתובע. היקף החובות הוא 441,500 ₪. (לא כולל ריביות). יתכן ויש תיקים נוספים מסוג זה.
6. הנתבע חייב לתובע: כספים שהתובע והתובעת הכניסו לעסק - 150,000 ₪; כספים שאמו הכניסה - 100,000 וכספים שחברו ו' הכניס - 100,000 ₪.
7. סכומים שהנתבע הוציא מכיסו עבור הוצאות העסק הפירוט יובא בהמשך סך הכל: 149,240 ₪.
8. הסרת אחריות מהתובע על הלוואה שניתנה עבור העסק על ידי מר פ' בסכום של 500,000 ₪.
9. לגבי תביעות הנתבע על חריגות מההנחיות, טוען הנתבע שלא היו חריגות. הכל היה באישור ובידיעת הנתבע שיכל לראות כיצד הסכומים עולים ועוברים את המכסה הראשונית.
10. לגבי הודאת התובע בפני מר פ' על כך שנעשו חריגות מהוראות הנתבע, התובע חזר מההודאה וטען שלא כך הדבר אלא הכל היה ידוע לנתבע לפיכך אין להטיל עליו את האחריות לחריגות.

ג. טענות הנתבע

1. אין משמעות לשאלה האם התובע שכיר או שותף. גם שכיר שחרג מן ההוראות חייב בתשלום הנזקים שגרם. בכל מקרה, התובע הוא שניהל את העסק 'ביד רמה'. אכן, הוא נדרש לאישור מהנתבע על מנת לחרוג מאשראי בסיסי שנקבע.
2. לתובע ניתנו הוראות מפורשות בדבר היקף האשראי המאושר לכל לקוח. היו עקרונות כלליים, ובדבר לקוחות מסויימים גם אישורים להגדלת היקף האשראי.
3. התובע חרג מהיקף האשראי שאושר לו במאות אלפי שקלים, בעיקר בעניינם של שני לקוחות - פ' ומ'. וכן חרג בתיק א-א.
4. התובע הודה לאורך כל הדרך, וגם בפגישה אצל מר פ', כי הוא אחראי על החריגות שביצע. היתה מחלוקת רק על היקף האחריות, כאשר לטענת הנתבע חריגות התובע מחייבות אותו ב-1,250,000 ₪, ואילו לטענת התובע הוא אחראי רק על 600,000 ₪. אך מעולם לא היה ויכוח על עצם האחריות של התובע, והעניין נטען לראשונה רק בבית הדין.
4. מעולם לא התחייבת לתובע משכורת קבועה, אלא רק חלק ברווחים בשיעור בסיסי, ובשיעור של 15%, אם יהיו רווחים נוספים.

5. התובע לקח את ההלוואות ממר פ' כדי לכסות את החובות שהוא גרם כאשר חרג מן ההוראות שקיבל.
6. בכלל הסכומים שהתובע הכניס לכאורה לעסק, ישנם 60,000 ₪ ששולמו לפ' כריבית על ההלוואה שלקח התובע לכיסוי חובותיו. סכום זה, אינו צריך להיזקף לזכותו כסכום שהוכנס לעסק על ידו.
7. החובות שיצר התובע, גררו חובות גדולים אצל י"י, שם הריבית עומדת על 2.1 אחוז לחודש (בפועל). התובע צריך לשלם גם נזק זה.
8. גם החובות מול י"י, נובעים מכך שהתובע לקח אחריות וחתם ערבות בחתימתו.
9. התביעות של לקוחות שביטלו את הצ'קים ונתנו מזומן, וכעת הם נתבעים על ידי י"י, מקורם ב"תרגיל" שהתובע הגה, כדי לגייס כסף על מנת לפרוע את החוב השני למר פ'.
10. בסך הכל, היקף הנזקים שגרם התובע ועליו לקחת עליהם אחריות, הוא כ-1,250,000 ₪. דהיינו כספי הקרן של החריגות, ועליו לשאת גם בנזקים העקיפים ובריביות שמשולמים מחמת סכומים אלו.
11. לאחר התנהגות התובע, טוען הנתבע שכעת הוא חושד בו גם באחריות לסכום של 70,000 ₪ שנעלם כבר בחודש הראשון.
12. על מנת שלא לגרום נזק נוסף, יש לחייב את התובע לשתף פעולה בתביעות מול צדדים שלישיים ובסילוק תביעות מטרידות במשטרה.
13. לגבי שאר הסכומים הוא מגיב בפירוט כפי שיובא בפסק הדין.

ד. השאלות לדיון

1. האם התובע שכיר או שותף.
 2. האם הייתה הודאת בעל דין?
 3. האם הייתה חריגה המחייבת בתשלום, מה השלכותיה ועל מי נטל הראיה.
 4. דיון פרטני בסכומים שבמחלוקת.
- ה. **התובע, שכיר או שותף, והאם יש לכך השלכה לעניין דינא.**
- באופן בסיסי, השאלה האם התובע הוא שותף או שכיר, אינה משליכה על האחריות במקרה של חריגה מסמכות. גם עובד שאומרים לו להלוות 100 והוא מלווה 200, ולא ניתן לגבות את ה-200 - חייב, שהרי הוא הוציא ממון חבירו שלא ברשות. והדבר יבואר להלן ביתר הרחבה.

למרות זאת, נראה שיש חשיבות בהצגת התמונה העובדתית של מערכת היחסים בין הצדדים, כיוון שלדבר עשוי להיות השפעה בכמה נקודות להלן.

אנו לא מקבלים את טענת התובע, שהוא היה בורג קטן, שרק עושה מה שאומרים לו, ושאת ההוראות הוא ביצע באופן דקדקני.

הן מן העדויות בפני בית הדין והן מן ההוכחות שהמציא הנתבע כדוגמת פרסומים מאירוע הפתיחה, ניכר שכלפי חוץ העסק נחשב כעסק של התובע. על התובע עמדה עיקר האחריות לתפעול העסק. לאדם שאינו לוקח אחריות רחבה, לא נותנים את המעמד שהעסק ייקרא על שמו. הדבר אינו סותר את העובדה שהמקור התקציבי היה הנתבע, והוא היה היזם וגם הבעלים העיקרי. עם זאת, התובע גם זכה לשותפות ברווחים בשיעור של 15%, בתקופות בהן העסק הרוויח (לכאורה).

כאמור לעיל, התובע אחראי על חריגות מן האשראי שאושר לו אף אם היה שכיר פשוט, קל וחומר לאור העובדה שהיה בעת תפקיד אחראי ומרכזי בעסק. לעובדה שלתובע ניתנה אחריות רחבה, תהיה השלכה להלן, במצבים בהם שני הצדדים היו שותפים להתנהלות לא-אחראית.

יש השלכה לשאלת מעמדו של התובע לעניין זכותו למשכורת עבור החודשים האחרונים. בעניין זה הכרעתנו היא שהתובע זכאי לשכר עבור חודשי עבודתו. אנו מתבססים על שני שיקולים עיקריים:

הראשון – בפרוטוקול הדיון השלישי הסביר הנתבע:

נתבע: הסיבה שלא נרשם בצורה רשמית שום דבר, זה קרה כי חיים רצה לקבל דמי אבטלה.

דהיינו, מבחינת מערכת היחסים היה מתאים להעסיק את התובע כשכיר, אלא שהוא העדיף שלא להיות מועסק בדרך זו, משיקולים אחרים (חמורים ככל שיהיו).

סיבה נוספת לזכות את התובע בשכר הוא, שב'מסמך פ" לצד הסכום של 64 א' ש - משכורות, מסומן V.

אומנם, בעדותו טען פ', שהדבר אינו מוכיח באופן ברור הסכמה של הנתבע לשלם את היתרת השכר, אלא רק הסכמה לסכום (אם אכן מגיע שכר). אך הסבר זה אינו משכנע, שכן, בעניינים אחרים שהיה בהם מחלוקת הדבר צויין במפורש (כדוגמה לגבי 60 א' ש ששולמו כריבית עבור הלוואת ה-500 א' ש).

בכל הנוגע להסתמכות על המסמך יש להעיר, שאף שהמסמך יצא מתחת ידו של פ', נראה שהמילים משכורות וסימון V, נכתבו לא על ידי פ' אלא כפי הנראה על ידי התובע (שכן זה עט שונה, וגם כתב היד שונה). נציין גם שבעדות פ', הוא אמר שהסכומים היו מוסכמים, אבל הוא לא זוכר אם היתה מחלוקת בשאלה האם מגיע לתובע שכר זה. אין לייחס לספק זה משקל עיקרי, הן משום שהדברים נאמרו בספק, ובעיקר לאור העובדה שבפועל סכום זה מסומן כסכום מוסכם.

כמו כן ברור שהתובע קיבל שכרו בתחילה באופן סדיר, ואם כך ההוכחה על כך שהמצב השתנה והוא הפך להיות שותף מוטלת לפתחו של הנתבע. כל זמן שהדבר לא הוכח נשאר התובע במעמד של שכיר.

לסיכום – התובע היה שכיר, והוא זכאי לשכרו עבור החודשים בהם לא קיבל שכר, בסך כולל של 64 א' ₪. הדבר אינו גורע מאחריותו על חריגות במתן האשראי, ובכפוף לאמור להלן.

1. מעמדן של הפגישות אצל מר פ' – האם הודאת בעל דין?

לפני הגיעם לבית הדין, קיימו הצדדים פגישות אצל מר פ', שגם הלווה סכום של 900 א' ₪ לטובת העסק.

הנתבע טוען שהתובע הודה בפגישות בכך שהוא חייב סכום של כ-600 א' ₪. כך עולה לכאורה גם ממסמך סיכום הפגישה.

התובע טוען, שבמהלך כל הדרך קיים את הדיון בפני מר פ' ואת ההתחשבות לאור האפשרות שהוא חייב, אך לא כהודאה בכך שהוא חייב. התובע הסביר שלא התכוון להודות, וכן שנתחדש לו מידע מאז ועל כן אין לחייבו כלל על החריגות. התובעת הדגישה שלאורך כל הפגישות, היא טענה שהתובע אינו חייב דבר, מהטעמים שזכרו לעיל.

מדברי מר פ' וכן מטענת הנתבע עולה שבמהלך הפגישות, עמדת התובע היתה שהוא חייב באותם עניינים בהם חרג, ואילו התובעת הובילה קו על פיו אינו חייב דבר.

הודאה בפני עדים

מבחינה הלכתית, יש הבחנה ברורה בין הודאת בעל דין מחייבת לכזו שאינה מחייבת. הודאה מחייבת היא הודאה בפני בית דין או בפני שני עדים בצירוף אמירת "אתם עדיי". לעומת זאת הודאה שאינה מחייבת היא דברים שאומר בעל דין, גם אם יש בהם הודאה, כאשר אלו נאמרים מחוץ לבית דין, שלא בפני עדים או בלא אמירת "אתם עדיי" (ראו בעניין זה שו"ע חו"מ סימן פא). יש לציין, שלהודאת בעל דין בתוך בית הדין, יש מעמד מחייב, בלי תלות בעצם התחייבותו.

במקרה דנן התובע לא הודה בפני שני עדים, כי אם בפני אדם אחד שגם הוא נוגע בדבר. בעניין הודאה בפני עד אחד נחלקו הראשונים (בעל המאור ורמב"ן במלחמות סנהדרין ז, ב בדפי הרי"ף). בשו"ע (חו"מ פא, י) פוסק כרמב"ן שהודאה בפני עד אחד מחייבת, וכן הכריע להלכה התומים (ס"ק יז), אך הש"ך (ס"ק כב) כתב שאפשר לומר קים לי כשיטת בעל המאור שהודאה בפני עד אחד אינה הודאה. קל וחומר במקרה הנדון זו מדובר בעד שנוגע בדבר.

בענייננו חשוב להדגיש, שהצדדים לא קיבלו את מר פ' כבורר שהכרעתו מחייבת, שאז היה מקום לדון בתוקף ההודאה בפניו. אלא כפי שהעידו כולם, הוא ניסה להביא את הצדדים להסכמה, על כן אין תוקף הלכתי מיוחד להודאה בפניו.

על כן, גם אם הודה התובע שהוא חייב כספים כאלה ואחרים, אין להודאה זו מעמד מחייב של הודאת בעל דין. עם זאת, וודאי, שדברי התובע שאף הוקלטו, עשויים להוות ראיה לכך שהוא סבר שראוי לחייבו.

הודאה בטעות

בנדון דידן, שאלת החיוב מושפעת הן מהיבטים עובדתיים, והן מהיבטים הלכתיים-משפטיים. אשר על כן, בעניינים בהם הכרעת בית הדין היא שהתובע אינו חייב, אין לראות בהודאתו, אף אם נאמרה מפורשות, הודאה מחייבת.

נציין, שגם בעניינה של הודאה מפורשת נפסק בשולחן ערוך (חו"מ פא, כ):

"המודה לחבירו בחזקת שהוא חייב לו, או מסר לו שטר בעדים, ועדים חתומים עליו, ואחר כך נתברר הדבר שטעה, לאו הודאה היא".

בענייננו, גם אם נקבל שבזמן הפגישה בחר התובע להתייחס אל עצמו כחייב, ולכך נוטים הדברים, כיוון שההכרעה נוגעת לא רק לשאלות עובדתיות אלא גם לשאלות הלכתיות, אין לדברים שאמר באותה פגישה תוכן מחייב של הודאת בעל דין.

דהיינו, מדברי התובע ניתן ללמוד שהוא ראה עצמו אחראי. אך כיום הוא טוען שאילו ידע אז מה שלטענתו הוא יודע היום – שהנתבע היה מודע להיקף החובות שכן הלוויים קיבלו אישור על כל הלוואה והוא גם הגן על עצמו באמצעות שיעבודים – לא היה מודה שהוא חייב בחיובים.

עם זאת, יש להתייחס לנתונים שהוסכמו בפגישה, כנתונים תקפים לעניין דין תורה זה. בעיקר, כיון ששני הצדדים לא חלקו על אותם נתונים במהלך דיוני בית הדין.

לסיכום – אין בדברים שנאמרו בפגישה אצל שלמה פ' משום הודאת בעל דין. עם זאת, ניתן לקבל כראיה עובדות שהוסכמו באותה פגישה.

ז. האם חריגת התובע מסמכותו מחייבת אותו בתשלומים?

התובע טען, שכיוון שלא ניתנה לו מספיק הדרכה ופיקוח, אין לחייב אותו בתשלומים גם אם חרג מן האשראי שאושר לו. לטענתו, הוא דרש שירכשו תוכנה למעקב אחר ההלוואות. הוא לא היה מנוסה בתחום, וגם דרש אישור ספציפי מהנתבע על כל הוצאה כספית מעבר לאשראי הבסיסי.

אנו דוחים טענות אלו. התובע ניהל רשימות מסודרות של כל ההלוואות, הוא היה הפעיל בעסק, ועליו מוטלת האחריות. התובע גם לא טען בבית הדין שמרוב פעילות לא שם לב שאותם לקוחות מסויימים שגרמו לנפילת העסק חרגו מקו האשראי. ולכן, אין ספק שהוא היה מודע לכך.

מדובר על מאות אלפי שקלים, שניתנים באחת: בפרשת מ', הכספים ניתנו בימים סמוכים. אשר על כן, אין ספק שהתובע ידע גם ידע שהוא מלווה (או נותן) לאותו עסק, סכומים נכבדים ביותר. עד כמה שהוגדר קו אשראי, הוא היה מודע לכך שהוא חורג ממנו, על כן, לא יועילו כל הטענות על חוסר תמיכה. כפי שנראים הדברים הציפיה לרווחי הריביות העבירה את התובע על דעתו, ובמידה שחרג מן ההוראות עליו לשאת באחריות על כך.

אומנם, בפי התובע טענה נוספת: עסקאות הלוואה אושרו באופן ספציפי על ידי הנתבע. כמו כן, הוגשו דוחות יומיים, בהם צוינו מיהם הלוויים, כך שהתובע ידע, או יכול היה לדעת, על היקף

ההלוואות שניתנו ללווים. במענה לכך ענה הנתבע שהיה ידוע שהוא לא עוקב אחר הסכומים, ועל כן הוא הגדיר מסגרת אשראי ברורה ללקוחות כלליים, וגם מסגרת ספציפית ללקוחות שניתנה להם האפשרות לחרוג מאותה מסגרת. האחריות על שמירת מסגרת האשראי, היתה מוטלת אך ורק על התובע.

בעניין זה, לדעתנו יש לפקפק בטענת הנתבע, וכדלהלן:

בעניין פ' – מר פ' העיד שלפני כל הלוואה, קיבל אישור מהנתבע. כמו כן העיד, שכאשר הגיע לתובע לקבל כסף, ווידא התובע שההלוואה מאושרת מול הנתבע. הנתבע לא הכחיש דברים אלו, אבל טען שעדיין, התובע לא ידע שהוא הנתבע מאשר את ההלוואות, ומבחינת ההוראות שהוא נתן, התובע חרג מן ההוראות.

לכך יש נתון נוסף: בתיק זה יש בטחונות ומתנהל תהליך משפטי בין הנתבע לבין פ'. קיומן של בטחונות מחזקים את ההנחה שכפי שאמר התובע – הנתבע אישר לו את העסקאות תוך מודעות להיקף ההלוואות. בנוסף, הנוק בתיק זה אינו בטוח.

בעניין מ' – בעניין מ' טענו התובעים שתי טענות. האחת – התובע קיבל אישור על כל הלוואה. בנוסף, כל התהליך עם מ' היה בתקופת זמן קצרה ביותר. הסכום הראשון ניתן ב-7/8/2013, והאחרון ב-10/9/2013, בסך הכל, חודש ושלושה ימים. הסכום הראשון שניתן היה קרוב ל-200,000 ₪, כך שכשניתנו הלוואות נוספות, הנתבע בוודאי ידע שיש בכך חריגה מהסכום של 200,000 ₪. הנתבע ידע כל כל הלוואה, כיוון שהוא קיבל דוחות מפורטים, ואף אם שם בעל הציק לא היה ימ", השיווך של הציק למי נזכר במסמך.

עמדת הנתבע כפי שכתב בתגובתו לכתבי הטענות הראשונים היא:

פ' ומי קיבלו קווי אשראי גדולים מאוד. 200,000-250,000 ₪, לכן ברור ששמעתי שהם לקוחות רציניים בעסק, ועודדתי את [התובע]. מעולם לא הסכמתי או ידעתי על כך שהוא חורג איתם!!!

טענה נוספת שנזכרה בכתבי הטענות הראשונים, ומשום מה לא הוזכרה מאז היא, שהנתבע שיעבד נכס של בעלי העסק ימ", בשיעור של 1,000,000 ₪. התובעים המציאו מסמך המוכיח את רישום המשכון.

הנתבע השיב לטענה זו בתשובות לסיכומים:

זה שניתן מול לקוח נכס לשעבוד אינו אומר שזהו, מעכשיו יש לו כרטיס אשראי לא מוגבל. זוהי טענה הזויה ומזלזלת באינטליגנציה של בית הדין. גם בפגישה עם פ' וגם בדף שנכתב שם הובהר והיה ידוע שלמי ניתן קו אשראי – מוגבל. ו[התובע] חרג ממנו!

לאחר הסיכומים, ביקש בית הדין מן הצדדים התייחסות נוספת לסוגיה זו. הנתבע הוסיף על הדברים וכתב:

מ' (=בעל חברת מ') רצה לקבל קו אשראי גדול - כמליון ש"ח. סוכס עמו שיביא נכס וישעבד אותו לטובתנו.

הפניתי אותו לעו"ד ע' שם הוא חתם על חלק מהמסמכים, ובין השאר על רישום משכון לטובתנו. אך לא הביא אישור זכויות עדכני שבו הוא מוכיח שהנכס נקי, במקום זה הוא הציג אישור ישן שלא היה בתוקף. כמו כן הוא לא הביא את אשתו לחתום (שהיא הייתה רשומה אף היא כבעלים).

בנסיבות אלו לא יכולתי לתת לו קו אשראי גדול.

והנתבע לא היה אמור לפתוח איתו מעבר למוסכם.

דהיינו, אומנם היה תכנון להרחיב את קו האשראי, אך לא ניתנו שיעבודים מספקים.

למרות תגובות אלו, לדעת בית הדין בין הנתבע ובין מ' התקיים קשר רציני שעסק בהיקף ההלוואות והבטוחות ההלוואות האלו. לא מסתבר כלל, שהנתבע לא היה מודע להיקף ההלוואות, לאור רישום משכנתא בתאריך 21/8/13 - על סך של 1,000,000 ₪, שבועיים לאחר תחילת ההלוואות, ושבועיים וחצי לפני הפסקת ההלוואות. שהרי, אילו מ' לא ביקשו להרחיב את היקף ההלוואות שלהם בשיעור משמעותי, הם לא היו מסכימים לרישום משכון על ביתם. בנוסף, מדובר על הלוואות שניתנו כולם בימים סמוכים אלו לאלו (כולן בתוך טווח של חודש ושלושה ימים).

כאמור, הנתבע לא הכחיש שקיבל לידו רישום של כל ההלוואות, אלא שלטענתו, לא עקב ולא היה מודע להיקף החובות של פ' ומ'. לאור כל זאת, מסתבר ביותר שהתובע ידע שהנתבע חורג מקו האשראי שאושר לו. אלא, שלא התנגד לכך, כיוון שידע שהוא רושם בטוחה – משכון הבית. ואכן, הוא פעל לוודא שהרישום יהיה יעיל ככל האפשר על ידי בדיקה שהנכס נקי מרישום אחר, ועל ידי החתמה על הסכם הלוואה מסודר וכן חתימה של אשתו.

יתכן אף שבשעתו ידע הנתבע שהתובע חורג מההוראות אך היה שבע רצון מכך, שכן כך ידע שאם מ' או פ' לא ישלמו, הוא יוכל לבא בטענות אל הנתבע. מצד שני, ההסתמכות העיקרית שלו היתה על הבטוחות.

נמצא לסיכום – מחד, התובע חרג מן ההנחיות שקיבל מהנתבע. מצד שני, ההערכה היא שהנתבע ידע על פעולות התובע והגן על עצמו על ידי הבטוחות השונות, אף שלא השלים את המלאכה. מצב זה מסביר גם למה לא העיר הנתבע לתובע על החריגות.

לאור כל זאת, עולה השאלה האם יש להטיל את מלא האחריות, חלקה או כולה על התובע. בסיטואציה כזו, כאשר שני הצדדים נטלו על עצמם סיכונים, על שני הצדדים לשאת באחריות, אלא שיש להבחין בין פרשת פ' לפרשת מ'.

בפרשת פ' את עיקר האחריות יש להטיל על הנתבע. זאת בהתבסס על עדות מר פ' ושיעבוד הנכסים ממנו אנו מסיקים שהתובע ידע על היקף ההלוואות במידה די מדויקת. הדבר מאשש את טענת התובע שלמעשה התובע ידע על היקף ההלוואות ובשתיקתו נתן את אישורו לכך. כאמור,

אין תוקף של הודאה מחייבת לכך שבשעתו, בפגישה עם פ', הניח התובע שהוא חייב כ-600 א' ש"ח על שתי ההלוואות. התובע יודע היום מה שלא ידע באופן ברור אז, וכפי שהתבררו הדברים בעדות פ' והוכחת רישום המשכון.

בפרשת מ', התובעים לא הביאו עדות מבוססת על מודעות הנתבע להיקף החובות במהלך התקופה, אך רישום המשכון מהווה אינדיקציה מסויימת לכך. **ולכן בעניין מ', בית הדין מטיל את עיקר החיוב על התובע עצמו.**

אף שבית הדין מטיל חלק מן האחריות על התובע, בוודאי שאין להטיל על התובע גם את הנזקים העקיפים שנבעו מכך ששני לקוחות אלו לא פרעו את חובותיהם.

בעניין א'-א'

הנתבע טוען שהתובע אפשר חובות בשיעור של כ-160 א' ש"ח שלא כוסו. סכום זה נרשם גם במסמך פ', אך אין ביטוי לכך שאושר על ידי התובע.

התובע כופר בכך שהוא נתן הלוואה ללא אישור, וטוען שהלקוח הגיע על ידי הנתבע. כמו כן טוען שא'א' פרע את חובותיו באופן חלקי או מלא.

בית הדין לא רואה את טענת התובעים שהיה פירעון בעניין זה כטענת ברי. הם לא יכולים לדעת בדיוק מה היה בין הצדדים.

בנסיבות שלפנינו, אף שהטענות לכאן ולכאן אינן מבוררות די הצורך, בית הדין יכריע בעניין א'-א' א' בדרך פשרה, כמפורט לקמן.

ח. הכרעה בעניין היקף החוב בו חייב התובע בשל חריגה מסמכות

כמפורט לעיל, לדעת בית הדין יש להטיל את עיקר האחריות על הנתבע, ורק את חלקה על התובע. בעניין שיעור האחריות של כל צד, לא ניתן לקבוע מסמרות. על פי ההלכה, במקום שאין הכרעה ברורה, חובת בית הדין להכריע על פי שיקול דעתו. וכך נפסק בשולחן ערוך (ח"מ יב, ה):

יש כח לדיין לעשות דין כעין הפשרה, במקום שאין הדבר יכול להתברר. ואינו רשאי להוציא הדין חלוק מתחת ידו בלי גמר.

כיוון שבעניינם של החובות השונים עדיין מתנהלים הליכים משפטיים, ועוד עתידיים להתנהל הליכים משפטיים לאורך שנים, בבוא בית הדין להכריע איזה סכום יש להטיל על התובע מתוך הסכום הכולל, עומדות בפני בית שתי אפשרויות. האחת היא לקבוע סכום מסויים, אך לקבוע שאם חובות יוסדרו במלואם או באופן חלקי, התובע יזכה בחלקו באותם חובות. דרך אחרת היא לקבוע סכום נמוך יותר בו יישא התובע בלא תלות בהצלחת ההליכים בהמשך.

אנו קובעים בדרך של 'דין מעין פשרה', כך:

בפרשת פ', יישא התובע בשיעור של 20% מהסכום עליו הודה בפני פ'. בסך הכל יישא ב-50,000 ש"ח.

בפרשת מ', יישא התובע בשיעור של כשני שלישי מהחריגה בה הודה, **ובסך הכל ב-268,000 ₪**. אומנם, יתכן שחלק מהחובות ייגבו בסופו של דבר. לפיכך, אם יגבה הנתבע מהחובות בתיק מ', התובע יהיה זכאי לתבוע את חלקו בחובות אלו (דהיינו החלק של 268 א' ₪ מכלל חובות מ').

בדרך של פשרה הקרובה לדין, שנועדה לסיים את הקשר בין הצדדים, **התובע** יוכל לבחור לקבל סכום של 25,000 ₪, ולוותר על זכויותיו בחובות שייגבו בעתיד (אם ייגבו).

מתוך חוב א'-א', יישא התובע בסך 50,000 ₪.

ט. חובות לאנשים שונים וחובות כלפי י'

התובע לווה ממר פ' סך 400,000 ₪, ונתן אף ייפוי כח לרישום הערת אזהרה על ביתו. על מנת לפרוע חוב זה במהירות האפשרית, פנה התובע לאנשים שונים שנתנו צ'קים לעסק, ואמר להם לפרוע אותם במזומנים, ושיבטלו את הצ'קים. לטענת התובע הוא עשה זאת בהנחיה של הנתבע.

בית הדין מבקש להבהיר ללא כל הסתייגות, שמדובר במעשה נפשע וחמור ביותר. לא ניתן להצדיק מעשה זה בכל הסבר שהוא. שכן אותם אנשים שילמו את מיטב כספם לתובע תוך הטעיה, שהרי הם לא השתחררו בכך מהחוב כלפי חברת י' שהחזיקה בצ'קים של אותם אנשים תמימים שנענו לבקשת התובע.

הנטיה שלנו היא להעריך שהתובע עשה זאת מתוך אינטרס אישי שלו, ועל מנת להשתחרר מן החוב וכדי שמר פ' לא ירשום את הערת האזהרה. בין אם התובע צריך היה ללוות ממר פ' ובין אם לא, אין כל הצדקה לדרך הפעולה הנפשעת בה נקט. בכל מקרה, ואף אם הוא אינו היוזם, המעשה נעשה על ידו של התובע, ועליו לשאת במלא האחריות. על כן, **אנו מטילים את מלוא האחריות על הנזקים הרבים שמעשה זה גורם, על התובע.**

אשר על כן, כל נזק שיגרם מפעולה זו, יוטל על התובע. דהיינו, למרות שההלוואה הבסיסית מפי' היא הלוואה של העסק (באחריות אישית של התובע), ולמרות שפרעונה הוא פירעון שאינו מוטל על התובע, הרי עשויות להיות עלויות נוספות שיוטלו בעקבות המעשה, מעבר לחוב הבסיסי. הן עלויות נוספות בשל תביעות רושמי הצ'קים, והן עלויות מעבר לחיוב הבסיסי שיוטלו בהוצל"פ בשל גביה של י' את הצ'קים האלו (י' יכולה לגבות הן מבעלי הצ'קים ואז אלו יגללו את העלויות הנוספות על התובע דידן אם יתבעו אותו, וי' עשויה גם לתבוע את התובע בשל ערבות שחתם מאחורי הצ'קים).

לסיכום – בכל הנוגע לסכומים שנגבו מלקוחות לאחר ההלוואה השניה מפי' לצורך פרעונה, כל העלויות הנוספות שנגרמו ו/או יגרמו מעבר לסכומים ששולמו על ידי בעלי הצ'קים לתובע (קרן), יוטלו על התובע.

י. הכרעה בעניין היקף הסכומים בהם חייב הנתבע לתובע

להלן נחשב את זכויות התובע. קודם לכן, נכריע בכמה נקודות מחלוקת.

שכר - לעיל הכרענו שהתובע חייב לנתבע את שכרו כשכיר במהלך 8 החודשים בהם לא נטל שכר.

ריביות פ' – ההלוואה מפי נלקחה כדי להשלים חובות שלא נפרעו על ידי הלקוחות. כאמור לעיל, בית הדין מטיל על התובע רק חלק מן החובות שלא שולמו. על כן, עליו לשאת גם רק בחלק מן הריביות שנדרשו על מנת לממן את ההלוואה.

כיון שחובם של מ' ופ' ביחד (שהם עיקר החובות שגררו את הצורך בהלוואות), היה כ-1,250,000 ₪, וכיון שהיקף החוב שאחריותו מוטלת על התובע עומד על כ-317,000 ₪, הרי שעל התובע לשאת בכרבע מעלויות המימון של ההלוואה.

התובע יישא אם כן ב-15,000 ₪ מתוך ריביות פ'. כיוון שכבר שילם 60,000 א' ₪, הרי עומדים לזכותו בשל סעיף זה 45,000 ₪.

תוקף ההודאה בהוצאות נוספת – כמה סכומים במסמך פ', מסומנים ב V, דבר המבטא הסכמה של הנתבע. מאידך, חשוב לציין, שבית הדין לוקח בחשבון את האפשרות, שאילו בפגישת פ', התובע היה מתנער לחלוטין מחובותיו (כפי שעשה בבית הדין), אזי הנתבע לא היה מקבל ומאמין לתובע לגבי הסכומים שנקב. ואכן בבית הדין (דיון שלישי), טען הנתבע שיתכן שאותם סכומים שולמו על ידי התובע מן הקופה, ולא מכיסו הפרטי.

הסכומים שבעניינם יש V מסומן במסמך, אך כיום אין הסכמה הם (באלפי שקלים):

18 – לווה א'

10 – לווה ב'

7.5 - לווה ג'

סך הכל 41,500 ₪.

הבסיס להחלטתנו הוא שמדובר על עובד שבאופן כללי הוציא הוצאות על פי הוראות המעסיק, ולפיכך הוא נאמן בשבועה. כשאין משביעים, הנוהג הוא לפשר על השבועה.

בדרך של פשרה, מאשר בית הדין 2/3 מההוצאות האמורות, ובסך הכל 27,667 ₪.

הסכומים הנוספים הנתבעים שאין לידם סימן V להסכמה הם:

10 ספק ד'

2 ספק ה'

1 ספק ה'

3 ספק ו'

2 ספק ז'

2 טלפונים

70 הוצלי"פ י"י.

כיוון שאין ספק שהוצלי"פ וטלפונים לא הגיעו מקופת העסק אלא מכיסו של התובע, בית הדין מאשר בסעיף זה 72,000 ₪.

לגבי שאר הסכומים, בית הדין מאשר 1/3, שוב, כפשרה על השבועה. בסך הכל, בית הדין מאשר 6,000 ₪ נוספים.

לגבי חיוב על 70,000 ₪ שנגנבו אין מקום לחייב את התובע. לא הוכח שיש לתובע כל קשר לכך והנתבע עצמו המשיך להעסיקו ללא הסתייגות ותביעה.

לגבי ריביות מחברת יי ושאר חובות, מדובר בנזקים עקיפים כשיש לנתבע חלק עיקרי בנזק הראשוני ולא ניתן לחייב את התובע לשאת בהם.

הלוואת לווה א' – אנו דוחים את התביעה בעניין זה. מדובר על חוב כספי שבין הנתבע לבין הלווה. העובדה שהתובעים הם שיזמו את הקשר, ושהייתה הסתמכות על קשר חברי – דברים שיוצרים כיום אי נעימות, עובדה זו אינה מחייבת את הנתבע כלפי התובע. הכרעה זו איננה פוטרת את הנתבע מלפרוע ללווה את החוב.

לסיכום סך הזכויות של התובע הם:

250,000 השקעת התובע ואמו

64,000 ₪ משכורות

27,667 ₪ פשרה כאמור על הוצאות שהוסכמו בעבר.

45,000 ₪ ריביות פ'

78,000 ₪ הוצל"פ וטלפונים והוצאות נוספות.

סך הכל – 464,667 ₪.

יא. תחשיב.

על מנת להתוות את דרך מימוש פסק הדין, נחלק את התביעות לשלוש קבוצות:

1. זכויות כספיות וחובות

סך הזכויות של התובע, על פי ההכרעה לעיל 464,667 ₪.

סך החוב של התובע כלפי הנתבע מכח פסק דין זה: 367,000 ₪.

זכויות אלו של התובע הם זכויות כספיות, על כן חייב הנתבע לתובע לשלם סך 95,667 ₪.

2. חוב לפ' - 500,000 ₪ (ללא ריביות).

על הנתבע לשחרר את התובע מחוב זה, תוך 30 יום, בדרך של פירעון לפ', או בכל דרך אחרת. הנתבע ידאג להשבת שטר ההלוואה לידי התובע.

אם הנתבע לא ישיב את שטר ההלוואה לתובע תוך 30 יום, יקבע בית הדין חיוב כספי בסעיף זה.

3. חובות שונים

₪ 280,400

חובות בהוצל"פ -

₪ 441,500

חובות ללקוחות -

בכל החובות האלו, באופן בסיסי יש לחייב את הנתבע לשפות את התובע. עם זאת, יש לסייג את הדברים:

הערה ראשונה היא, שיתכן מאוד שיש חפיפה בין החובות בהוצל"פ לבין החובות ללקוחות.. (לדוגמה – חובות בית מדרש 80 א' ולווה ב' 40 א' מופיעים בשני הסיכומים של החיובים).

בנוסף, כפי שנקבע לעיל, בחובות לאנשים – אשר מקורם בתהליך גיוס הכספים לצורך פירעון הלוואת פ' (כ440,000 ₪), התובע הוא שיישא בכל עלות נוספת שמקורה בכך שמתנהל הליך משפטי (כך ביחס לכל התיקים הבאים: ---).

עם זאת, מדובר בהליכים שחלקם טרם התגבשו וחלקם טרם הסתיימו. כמו כן הנתונים שהוגשו לבית הדין אינם מדוייקים ומפורטים דיים על מנת שבית הדין יקבע סכום מדוייק לתשלום על ידי הנתבע לתובע. על כן, בכל הנוגע לפירעון חובות אלו, פסק דין זה אינו סופי. לצדדים תינתן תקופה של מספר חודשים לפתרון חובות אלו. אם הדברים לא יגיעו לכדי פתרון, יוכל התובע להגיש בעניין זה תביעה כספית. אם ידרש בית הדין לתביעה שכזו, עשוי בית הדין לכמת את המצב לכדי חיוב כספי ספציפי.

יב. הוצאות ואגרות בית הדין.

בנסיבות שלפנינו, ששני הצדדים שותפים לצרה שגרמו לעצמם וגם לאי הוודאות שבינם לבין עצמם, על כן אין הצדקה לחיוב בהוצאות משפט של אחד הצדדים.

בכל הנוגע לאגרת בית הדין, ככלל, מדיוניות בית הדין היא חלוקה של אגרת בית הדין בשווה.

אגרת בית הדין בתיק זה, לאחר בקשת הנחה עמדה על 6,250 ₪.

התובעים שילמו את האגרה כולה, למעט 500 ₪ ששולמו על ידי הנתבע.

לפיכך, על הנתבע לשלם לתובעים, בנוסף לכל האמור, סך של 2,625 ₪.

יג. החלטה

1. **חיוב כספי** - הנתבע ישלם לתובעים סכום של 95,667 ₪ תוך 30 יום.

2. **ויתור על זכויות תביעה עתידיות** – אם יוותר התובע על זכותו לחלק בסכומים שייגבו בעתיד מ"מ", יהיה זכאי ל25,000 ₪ נוספים, שישולמו לו תוך 60 יום. עליו להודיע על כך בכתב לנתבע ולשלוח העתק לבית הדין תוך 21 יום.

3. שחרור מחוב התובע כלפי פ' - הנתבע, ידאג לשחרר את התובע מהלוואתו למר פ', תוך 30 יום, בדרך של פרעון, או בכל דרך אחרת, וידאג להשבת הסכום ההלוואה שבידי מר פ' לתובע.
- אם הנתבע לא יעשה זאת, רשאי התובע לפנות לבית הדין בתביעה ובית הדין יקבע סכום נקוב לתשלום.
4. חובות התובע כלפי י' וחובות בהן הוא נתבע על ידי לקוחות החברה -
- 4.1. בכל חוב שייגבה מן התובע מכח עסקי החברה, הנתבע יישא בתשלום הקרן.
- 4.2. בכל הנוגע לחובות שנבעו מגיוס ה-440,000 ₪, התובע הוא שיישא בכל עלות שמעבר לסכום הקרן.
- 4.3. בכל חוב שאינו קשור לגיוס ה-440,000 ₪, בנוסף על הקרן (כאמור בסעיף 4.1 לעיל) יישא הנתבע גם בתשלום כל עלות נוספת, ובכלל זה ריבית והוצאות גביה שייגבו מן התובע.
5. בנוגע לתביעות כספיות בגין הנושאים האמורים בסעיף 4 (על כל חלקיו כמפורט לעיל), וכמבואר בפרק יא' לעיל, בית הדין מקציב לנתבע ולתובע 4 חודשים להסדיר את החובות הנ"ל. אם התובע והנתבע לא יסדירו את החובות הנ"ל רשאי התובע להגיש תביעה כספית מפורטת בעניין זה, עד לתאריך 1/9/2015. לאחר מכן יתן בית הדין פסק סופי בעניינים הנ"ל.
6. השתתפות באגרת בית הדין - בנוסף לסכומים האמורים לעיל, ישלם הנתבע לתובעים 2,625 ₪ השתתפות באגרת ביתה הדין, תוך 30 יום.
7. פסק הדין ניתן ביום שני י' בניסן תשע"ה, 30 למרץ 2015.

הרב סיני לוי

הרב יוסף כרמל, אב"ד

הרב דניאל כץ